

Pääkirjoitus

Museo – muistin, muistojen ja mielihyvän paikka

Muistiorganisaatioina museot toimivat arkistojen ja kirjastojen tavoin tärkeässä tehtävässä yhteiskunnan kulttuuriperintöä säilyttävinä “yhteisen muistin” paikkoina. [Museolain](#) 1§ kuuluukin:

Museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa.

Lakipykälä sisältää museoiden toiminnan koko kirjon kuvauksen tiivistetyssä muodossa. Ehkä tämän tiivistyksen vuoksi se monille virallisille teksteille ominaiseen tapaan onnistuu olemaan tavoittamatta jotain oleellista välittämästään tiedosta. Toiminnan sisällön pukeminen virallisen kielen asuun saa museot kuulostamaan byrokraattisilta ja elämälle vierailta organismeilta, vaikka niiden toiminnan tarkoituksiksi määritelläänkin juuri tavalliseen elämään – jonkin yhteisön kulttuuriin – liittyvän tiedon tallennus ja välittäminen.

Voisin kuvitella, että kolmesta muistiorganisaatiosta kirjastot olisivat varsinkin lukemista harrastaville kansalaisille henkilökohtaisesti tutuimmiksi käyneitä tai useimmin vierailun kohteeksi osuvia paikkoja. Suurin osa kirjastojen palveluista on ilmaisia ja lisäksi kirjastojen arkkitehtuurissa ja -toiminnassa tähdätään yleensä näkyvään saavutettavuuteen esimerkiksi tarjoamalla kaikkien käytettävissä olevia viihtyisiä oleskelutiloja. Nykyään kirjastoissa on lehtienlukupaikkojen lisäksi usein myös Internet-pisteitä sekä mahdollisuus käyttää omaa kannettavaa tietokonetta.

Useimpien arkistojenkin kokoelmat ovat periaatteessa ilmaiseksi käytettävissä ja niiden palvelut ovat varmasti tuttuja varsinkin tutkimustyötä tai sukututkimusta tekeville. Keskivertokansalaiselle arkistot tuntuvat kuitenkin käyntikohteina ehkä kirjastoihin ja myös museoihin verrattuna vieraammilta. Museokäynnit on monilla paikkakunnilla niputettu osaksi peruskoulujen, lukioiden sekä muiden oppilaitosten opetussuunnitelmaa niin, että ainakin nuoremmista ikäpolvista myös ne, jotka eivät ehkä oma-aloitteisesti lähtisi museoihin, tutustuvat niihin koulujen tekemien ekskursioiden kautta. Tietysti löytyy myös aitoja museoentusiasteja, niitä, joille museot ovat luonnollisia vapaa-ajan retkeilykohteita.

Varsinkin museoiden palveluja vähemmän hyödyntäville saattaa museoita koskevista mielikuvista päällimmäiseksi jäädä museoiden rooli säilyttäjinä ja tallettajina. Tällöin museot vaikuttavat eräänlaisilta Nooan arkeilta, pitkäaikaisvarastoilta erilaisille enemmän tai vähemmän vanhoille esineille. Jos omakohtaista kokemusta siitä, mitä museon seinien sisällä todellisuudessa tapahtuu, ei ole, jäävät toiminnan muut piirteet helposti vähemmälle huomiolle. Vaikka säilyttäminen ja tallettaminen kuuluukin oleellisena osana museoiden toimintakenttää muistiorganisaatioina, voi

muisti museoissa saada kuitenkin varsin monenlaisia muotoja ja sisältöjä.

Tämä näkyy etenkin museoiden tehtävässä keräämässä tiedon välittäjinä eli niiden kanssakäymisessä muun muassa sen yhteiskunnan jäsenten kanssa, jonka muistina niiden on tarkoitus toimia. Tämän kanssakäymisen, instituution ja ihmisen kohtaamisen, voidaan nähdä antavan museoiden säilyttämille kokoelmille niiden todellisen merkityksen. Museokävijöiden kautta esineet ja niihin liittyvä tieto tulevat koetuiksi. Kukapa museon asiakastyössä toiminut tai itse kävijänä toisten kävijöiden seassa liikkunut ei olisi joskus nähnyt, kuinka museoesineen ääreen saapuneen ihmisen katse saattaa yht'äkkiä tarkentua, huulille nousta mahdollisesti pieni hymy ja kävijä mahdollisesti pukee ajatuksen sanoiksi todeten esimerkiksi: "Tämän minä muistan! Tällainen meilläkin oli kotona!"

Vanhemmille kävijöille saattavat tietäntyyppisten – esimerkiksi kansatieteellisten – museoiden kokoelmiin kuuluvat, jo arkikäytöstä poistuneet lähistoriaan kuuluvat esineet toimia polkuna omaan menneisyyteen ja omiin muistoihin, jotka konkretisoituvat kokemuksiksi ja tunteiksi esineiden äärellä ja niiden kautta. Näin museoartefaktit eivät enää kuvaa vain yhteistä, vaan myös kävijän henkilökohtaista, itse koettua historiaa. Tätä museoissa tapahtuvaa positiivista muistamisen kokemusta käsitellään Kuriositeetikabi.netin käsillä olevassa uusimmassa numerossa esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan museon ikäihmisille suunnatuista Muistipoluista kertovassa artikkelissa.

Tunnistamisen riemu ei rajoitu vain oman kokemuksen perusteella tapahtuvaan muistamiseen. Samankaltaisia positiivisia elämyksiä voi huomata esimerkiksi lapsikävijöiden kokevan heidän tunnistaessaan esineitä, joista heillä on jotakin kautta kertynyt tietoa ennestään. Esimerkiksi menneen ajan elämäntapaan kuuluvat tarve-esineet saattavat olla nuoremmille museovieraille tuttuja muun muassa kirjoista – ajatellaan nyt vaikkapa Mauri Kunnaan suosittujen Koiramäki-kirjojen entisajan elämänmenosta välittämän informaation määrää – tai omien isovanhempien tavaroiden tai kertomusten pohjalta.

Muistaminen ja omaan kokemukseen tai tietoon perustuva tunnistaminen ei ole mihinkään tiettyyn museotyyppiin liittyvä yksinoikeus. Esimerkiksi myös taidemuseoiden teosten äärellä tapahtuu erilaisia muistamisprosesseja. Joskus kyseessä voi olla tunnetun teoksen äärellä tapahtuva tunnistaminen, mutta taide tarjoaa myös toisenlaisia muistamisen ja tunnistamisen hetkiä: jokainen katsoja näkee ja kokee teoksen omasta vinkkelistään ja omaan kokemusmaailmaansa pohjaten: missä toinen katsoja näkee ja tunnistaa Eero Järnefeltin kuuluisan maisemamaalauksen, voi toinen nähdä yhden tulkinnan sukunsa synnyinmaisemista Kolin korkeudesta.

Niinpä Kansainvälisen museoneuvoston, [ICOM](#):in [museomääritelmä](#) onnistuukin museolakia paremmin määrittelemään museoiden monisäikeisen toiminnan sisältöä julistaessaan:

Museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi; on avoinna yleisölle; hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään.

Museonäyttely voi myös johdattaa kävijät kipeiden muistojen äärelle ja vaikka tällöin ei seurauksena ehkä olekaan samalla tavalla positiivinen muistamisen kokemus kuin mitä jotkut näyttelyt tarjoavat, voi se osaltaan toimia eheyttävänä ja terapeuttisena keinona lähestyä ja käsitellä menneisyyden kipupisteitä mahdollisimman neutraalista näkökulmasta. Muun muassa tätä aihetta

pohtii Ina Krokfors sodan jälkiä ja sen muistamista Sarajevossa käsittelevässä artikkelissaan *Krigets spår i Sarajevo*.

* * *

Tämän Kuriositeetikabi.netin vuoden 2009 syysnumeron myötä minun on tullut aika sanoa päätoimittajana näkemiini ja suurkiitos kaikille lukijoillemme sekä kirjoittajillemme – ensi vuonna puhaltavat uudet tuulet ja ruoriin tarttuu uusi tarmokas päätoimittaja Kaisu Pullinen.

Mieluisia lukuhetkiä uunituoreen lehden ja mielenkiintoisten artikkelien parissa toivottaen,

Laura Saloluoma,
Kuriositeetikabi.netin päätoimittaja